

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Ανθρωπιστικών επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Ιστορίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ		ΕΞΑΜΗΝΟ	Α' ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΡΧΑΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
Πηγές και Μέθοδοι Έρευνας του Αρχαίου Κόσμου			
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
<i>Διαλέξεις και ασκήσεις</i>		2	15
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Μεταπτυχιακό σεμινάριο – Ειδίκευση γενικών γνώσεων		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	ΟΧΙ		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνικά		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://history.ionio.gr/postgraduate/documentation/studies/ancient-history/		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του σεμιναρίου οι φοιτητές, -τριες θα:

- Έχουν μελετήσει μέσα από μία διεπιστημονική οπτική και εμβαθύνει στις διαφορετικές κατηγορίες πηγών για τη μελέτη του αρχαίου κόσμου
- Έχουν αποκτήσει μία εποπτεία των πηγών που έχει ο ιστορικός στη διάθεσή του (γραπτά τεκμήρια, αρχαιολογικά κατάλοιπα, επιγραφικές μαρτυρίες, εθνοαρχαιολογική έρευνα)
- Αντιμετωπίζουν κριτικά τις πηγές
- Έχουν εξοικειωθεί με τις μεθόδους μελέτης και ανάλυσής τους
- Έχουν ασκηθεί στην σύνθεση επιστημονικού δοκιμίου
- Έχουν γνωρίσει και ασκηθεί στις σύγχρονες βάσεις δεδομένων

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα.:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις Λήψη αποφάσεων Αυτόνομη εργασία Ομαδική εργασία Εργασία σε διεθνές περιβάλλον Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών	Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης ..... Άλλες... .....
---	---

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, Προαγωγή της ελεύθερης και δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης, ανάπτυξη της συνδυαστικής και αναλυτικής ικανότητας, άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής, αυτόνομη και ομαδική εργασία, εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον, παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Κεντρικός θεματικός άξονας του μαθήματος είναι η εξέταση μέσα από μία διεπιστημονική οπτική των πηγών και των μεθόδων έρευνας στη μελέτη του αρχαίου κόσμου. Οι παραδόσεις είναι δομημένες στη βάση θεματικών ενοτήτων που αναπτύσσονται χρονολογικά και καλύπτουν διαφορετικές κατηγορίες πηγών και μεθόδων για τα εξής θέματα:

- Ανακτορικές κοινωνίες και Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου
- Ιστορικότητα του Ομήρου και του Ησιόδου
- Αρχαϊκή πόλις
- Αθήνα κλασικής εποχής – επιγραφικές μαρτυρίες
- Ομοσπονδιακά κράτη – επιγραφικές μαρτυρίες
- Μεθοδολογικά ζητήματα: βάσεις δεδομένων και εθνοαρχαιολογική έρευνα.

Οι παραδόσεις είναι διαρθρωμένες ως εξής:

1. *Ανακτορικές κοινωνίες: Γραφές* (Κ. Σμπόνιας). Το μάθημα εξετάζει τις γραπτές πηγές των πρωτοϊστορικών πολιτισμών του Αγαίου και συγκεκριμένα την Κρητική ιερογλυφική, Γραμμική Α και Γραμμική Β, δηλαδή τις συλλαβικές γραφές που χρησιμοποιήθηκαν πριν το αλφάβητο. Γίνεται επίσης αναφορά στη συστήματος γραφής στον ευρύτερο χώρο της Εγγύς Ανατολής και της ΝΑ Μεσογείου από τα τέλη της 4^{ης} ως τις αρχές της 1^{ης} χιλιετίας π.Χ.

2. *Όμηρος και Ησίοδος: πηγές της πρώιμης πολιτικής κοινωνίας* (Π. Στρόλογγα)
 Στη διάλεξη αναπτύσσονται τα εξής ζητήματα: i) Ιστορικότητα του Ομήρου και του Ησιόδου, αυτοβιογραφικά στοιχεία στα έργα του Ησιόδου, ιστορικότητα των Ομηρικών Επών, ii) Χρονικό Πλαίσιο των έργων του Ομήρου και του Ησιόδου και χρονικός προσδιορισμός της κοινωνίας του Ομήρου και του Ησιόδου, iii) Ο Όμηρος και ο Ησίοδος ως “αξιόπιστες” ιστορικές πηγές, iv) Ενδείξεις πολιτικών θεσμών στα έργα του Ομήρου και του Ησιόδου, η πόλις στον Όμηρο και η κόμη στον Ησίοδο, ο θεσμός της βασιλείας στον Όμηρο και στον Ησίοδο, vii) Πολιτική αλληγορία στα έργα του Ησιόδου.

3. *Η ανάδυση της πόλεως μέσα από τα αρχαιολογικά τεκμήρια* (Α. Καπετάνιος)
 Το μάθημα εξετάζει την υλική διάσταση της εμφάνισης του φαινομένου της πολιτικής οργάνωσης που ονομάζεται Πόλις, την οποία τεκμηριώνει η αρχαιολογική μεθοδολογία. Η αρχαιολογική μέθοδος επιτρέπει την διατύπωση κατάλληλων ερωτημάτων προς την ύλη (τα υλικά κατάλοιπα) οικισμών, ιερών, νεκροταφείων, τεχνέργων και την χωρική τους οργάνωση με στόχο την κατανόηση της δυναμικής του φαινομένου της Πόλεως. Έτσι τα υλικά κατάλοιπα γίνονται πηγές για την εξερεύνηση των συνθηκών ανάδυσης της Πόλεως.

4. *Επιγραφές της Αθηναϊκής Δημοκρατίας* (Ι. Κράλλη)
 Εξετάζονται κυρίως δημόσιες αττικές επιγραφές του 5^{ου} αι. π.Χ. και δη της εποχής της Αθηναϊκής Ηγεμονίας. Τονίζεται ότι η Αθηναϊκή Δημοκρατία, η Ηγεμονία και η καταγραφή αρκετών αποφάσεων της εκκλησίας του δήμου σε λίθο (και γενικότερα η ανάπτυξη του γραπτού λόγου στην Αθήνα) αποτελούν ζητήματα άρρηκτα συνδεδεμένα. Βασικά θέματα διερεύνησης αποτελούν η καταβολή φόρου, η αναπροσαρμογή του, οι μηχανισμοί ελέγχου των υπεύθυνων αξιωματούχων, οι αποστασίες κάποιων συμμάχων και το κατά πόσον αυτές

σχετίζονται με τον *φόρο*, καθώς και η εκ μέρους των Αθηναίων αντιμετώπιση των περιπτώσεων αποστασίας. Με δεδομένο ότι ο Θουκυδίδης δεν περιγράφει αναλυτικά τα ζητήματα του *φόρου*, στόχος είναι ν' αποκτήσουν οι φοιτητές μια πλήρη εικόνα των πολύπλευρων σχέσεων των Αθηναίων με τους συμμάχους τους.

5. *Επιγραφικές μαρτυρίες για τα ομοσπονδιακά κράτη* (Κ. Καλλιοντζής):

Στο μάθημα αυτό παρουσιάζονται τα σημαντικότερα ομοσπονδιακά κράτη του αρχαίου κόσμου, το κοινό των Αχαιών, των Βοιωτών, των Ακαρνάνων, των Θεσσαλών, των Νησιωτών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην διαμόρφωση και εξέλιξη των βασικών θεσμών των ομοσπονδιακών κρατών κατά την διάρκεια της ιστορίας τους. Εξετάζεται επίσης η επίδραση της Ρώμης στους θεσμούς και την οργάνωση των κοινών αυτών. Η παρουσίαση των κοινών βασίζεται στην μελέτη των σημαντικότερων επιγραφών που αφορούν την ιστορία και την οργάνωση τους. Ακόμα παρουσιάζονται και αρχαιολογικές μαρτυρίες που αφορούν τα κοινά, ειδικότερα αυτά της κεντρικής Ελλάδας (ιερά, αναθήματα, αγάλματα κλπ.). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης στην νομισματοκοπία των κοινών και πώς αυτή αντανακλά την οργάνωσή τους. Τέλος μελετώνται οι ομοιότητες και οι διαφορές των αρχαίων κοινών με τα σύγχρονα ομοσπονδιακά κράτη.

6. *Ο Ρωμαϊκός κόσμος μέσα από την επιστολογραφία* (Γ. Ευαγγέλου)

Βασικός στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με το πλήθος των πρωτογενών πηγών που έχει στη διάθεσή του μία ερευνήτρια ή ένας ερευνητής για τη μελέτη του αρχαίου κόσμου και δη της αρχαίας Ρώμης. Μέσα από την εξέταση ενδεικτικών χωρίων από λογοτεχνικά και μη είδη, όπως της ιστοριογραφίας, του δράματος και της κωμωδίας, της λυρικής και επικής ποίησης, του επιγράμματος, της σάτιρας, των ρητορικών λόγων, των φιλοσοφικών πραγματειών, των νομισμάτων και των επιγραφών, θα αναδειχθεί η αξιοποίηση πολλαπλών πηγών για τη μελέτη του παρελθόντος. Εν συνέχεια, θα συζητηθεί εις βάθος η ξεχωριστή θέση που κατέχει η επιστολογραφία στη μελέτη της αρχαιότητας. Μέσω μίας σειράς από συγκρίσεις χωρίων από διάφορα λογοτεχνικά είδη με αντίστοιχα από επιστολές αρχαίων Ρωμαίων, θα τονιστεί η ιδιαιτερότητα της επιστολής ως μίας πηγής που μπορεί να αποκαλύψει ξεχωριστές πτυχές του ρωμαϊκού κόσμου.

7. *Παραδείγματα εθνοαρχαιολογικής έρευνας* (Α. Καπετάνιος)

Προσδιορίζονται οι βασικές έννοιες και αρχές της Εθνοαρχαιολογίας και διερευνώνται οι απαρχές και η εξέλιξη του επιστημονικού αυτού κλάδου στη σχέση του με το μεθοδολογικό και το θεωρητικό πλαίσιο της Εθνογραφίας/Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας. Παρουσιάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα χρησιμοποιώντας μεθόδους της αρχαιολογίας (υλικά κατάλοιπα, το παλίμψηστο του τοπίου), της ιστοριογραφικής έρευνας (επιγραφικές και αρχειακές πηγές, δικαιοπρακτικά κ.ά. έγγραφα) και της κοινωνικής ανθρωπολογίας (επιτόπια έρευνα, συμμετοχική παρατήρηση, προφορική μαρτυρία).

8. *Βάσεις δεδομένων* (Α. Σωτηροπούλου)

Σκοπός του παρόντος μαθήματος είναι να μάθουν οι φοιτητές να χρησιμοποιούν υπάρχουσες βάσεις/πηγές δεδομένων, να χρησιμοποιούν εφαρμογές για καταγραφή των δεδομένων που τους ενδιαφέρουν και τέλος να μπορούν να προσδιορίσουν τα δεδομένα που θα ήθελαν να καταγράψουν, ώστε με την υποστήριξη της πληροφορικής, να μπορέσουν να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν βάσεις δεδομένων σε συστήματα διαχείρισης βάσεων δεδομένων.

9. *Παρουσιάσεις εργασιών*

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Παραδόσεις πρόσωπο με πρόσωπο / εξ αποστάσεως εκπαίδευση και υποστήριξη
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην</i>	Πλατφόρμα σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας Πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας Χρήση power point, προβολή οπτικο-ακουστικού υλικού.

Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές																					
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</p> <p>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Δραστηριότητα</th> <th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις/παρακολούθηση, προετοιμασία, συμμετοχή</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>Ερευνητικές ασκήσεις</td> <td>65</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη βιβλιογραφίας</td> <td>100</td> </tr> <tr> <td>Συγγραφή τελικής εργασίας</td> <td>120</td> </tr> <tr> <td>Συνεργασία με τους διδάσκοντες</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Σύνολο Μαθήματος</td> <td>375</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις/παρακολούθηση, προετοιμασία, συμμετοχή	40	Ερευνητικές ασκήσεις	65	Μελέτη βιβλιογραφίας	100	Συγγραφή τελικής εργασίας	120	Συνεργασία με τους διδάσκοντες	50							Σύνολο Μαθήματος	375
	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου																			
	Διαλέξεις/παρακολούθηση, προετοιμασία, συμμετοχή	40																			
	Ερευνητικές ασκήσεις	65																			
	Μελέτη βιβλιογραφίας	100																			
	Συγγραφή τελικής εργασίας	120																			
	Συνεργασία με τους διδάσκοντες	50																			
Σύνολο Μαθήματος	375																				
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</p> <p>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p> <p>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η γλώσσα αξιολόγησης είναι τα ελληνικά • Ατομικές και ομαδικές ασκήσεις • Γραπτή εργασία 																				

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανακτορικές κοινωνίες: Γραφές

J.T. Hooker, *Εισαγωγή στη Γραμμική Β*, 1996.

J. Chadwick, *Γραμμική Β και συγγενικές γραφές*, 1992.

J. Chadwick, *Ο Μυκηναϊκός Κόσμος*, 1999.

M.S. Ruiperez – J.L. Melena, *Οι Μυκηναίοι Έλληνες*, 1996.

A. Τσαγκράκης, *Συγκριτική εξέταση των διοικητικών και φορολογικών δεδομένων των Μυκηναϊκών ανακτόρων*, 2010.

G. Owens, *Λαβύρινθος. Γραφές και Γλώσσες της Μινωικής και Μυκηναϊκής Κρήτης*, 2007.

Καρναβά, Α., "Επτά διευκρινήσεις σχετικά με τις προϊστορικές γραφές του Αιγαίου", *Αρχαιολογία και Τέχνες* 84, 2002, 69-77.

2. Όμηρος και Ησίοδος: πηγές της πρώιμης πολιτικής κοινωνίας (Π. Στρόλογα)

Arthur, M. 1982. "Cultural Strategies in Hesiod's Theogony: Law, Family, Society." *Arethusa* 15: 63-82.

Arthur, M. 1983. "The Dream of a World without Women: Poetics and Circles of Order in the Theogony Prooemium." *Arethusa* 16:97-116.

Βλάχος, Γ. 1985. *Πολιτικές κοινωνίες στον Όμηρο*, ΜΙΕΤ, Αθήνα.

Clay, J. 2003. *Hesiod's Cosmos*. Oxford.

Crielaard, J. P. 2002. «Past or Present? Epic Poetry, Aristocratic Self-Representation and the Concept of Time in the Eight and Seventh Centuries B.C.». Στο F. Montanari & P. Ascheri (eds.), *Omero, Tremila Anni Dopo*. Edizioni di Storia e Letteratura. Roma: 239-295.

Finley, M.I. 1998. *Ο κόσμος του Οδυσσέα*. Αθήνα. Εκδόσεις «Ι. Σιδέρης».

Griffith, M. 1983. "Personality in Hesiod". *CA* 2: 37-65.

Kurtz, D. & J. Boardman 1994. *Εθιμα ταφής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο*. Αθήνα. Καρδαμίτσα.

- Mazarakis-Ainian, A. 2004. «From the beginnings to the Archaic Age. Hero Cults of Homeric society». Στο *Thesaurus Cultus et Rituum Antiquorum* (ThesCRA), II, 3.d. Heroisierung und Apotheose, Basel - Los Angeles 2004, 131-140.
- Μπιργάλας, Ν. 2014. *Πόλη και Πολιτικοί θεσμοί στον Όμηρο*. Πατάκης.
- Osborne, R. 2006. «Homer's Society». Στο R. Fowler (ed.), *Cambridge Companion to Homer*. Cambridge University Press: 206-219.
- Raaflaub, K. 2009. «Ομηρική κοινωνία». Στο I. Morris & B. Powell (eds.), *A new Companion to Homer*, Εγχειρίδιο Ομηρικών Σπουδών. Εκδόσεις Παπαδήμα. Αθήνα, 750-782.
- Roth, C. 1976. "The Kings and the Muses in Hesiod's Theogony." *TAPA* 106: 331-8.
- Sherratt, S. 2004. «Feasting in Homeric epic». Στο J. C. Wright (ed.), *The Mycenaean Feast*. Princeton. American School of Classical Studies in Athens: 181-217.
- Snell, B. "Ο κόσμος των θεών στον Ησίοδο". Αθήνα: MIET 1981. Σσ.65-80.
- Vernant, J.-P. 1990. "The Myth of Prometheus in Hesiod." Στο Vernant, J.-P (ed.) *Myth and Society in Ancient Greece*, [J. Lloyd, tr.] Νέα Υόρκη, 183-202.
- Wright, J. C. 2006. «The formation of the Mycenaean palace». Στο S. Deger-Jalkotzy & E. S. Lemos (eds.), *Ancient Greece: from the Mycenaean Palaces to the Age of Homer*. Edinburgh Leventis Studies 3. Edinburgh University Press, 7-52.

3. Η ανάδυση της πόλεως μέσα από τα αρχαιολογικά τεκμήρια (Α. Καπετάνιος)

- Γούναρης, Α. (1997). Πόλη -Πόλις κατά της Υστερογεωμετρική και Αρχαϊκή Περίοδο. *Αρχαιολογία & Τέχνες*, 63, 16–24.
- Constantakopoulou, C. (2007). *The Dance of the Islands. Insularity, Networks, the Athenian Empire, and the Aegean World*. Oxford University Press.
- Diamant, S. (1982). Theseus and the Unification of Attica. *Hesperia Supplements. Studies in Attic Epigraphy, History and Topography. Presented to Eugene Vanderpool. (1982)*, 19, 38–47.
- Hansen, M. H., & Nielsen, T. H. (2004). *An Inventory of Archaic and Classical Poleis. An Investigation Conducted by the Copenhagen Polis Centre for the Danish National Research Foundation* (M. H. Hansen & T. H. Nielsen eds.). Oxford University Press.
- Κούρου, Ν. (1997). "Από τον Μυκηναϊκό Κόσμο στην Πόλη-Κράτος". *Αρχαιολογία & Τέχνες*, 63, 8–15.
- Kourou, N. (2009). "The Settlements of the Dark Ages" in A. Ph. Lagopoulos (ed.), *A History of the Greek City*, Ch.XI, BAR International Series 2050, 2009. 109–123.
- Μαζαράκης-Αινιάν, Α. (2009). Αρχιτεκτονική και Κοινωνία κατά τους Πρώιμους Ιστορικούς Χρόνους. *Αρχαιολογία & Τέχνες*, 112, 18–30.
- Morris, I. (2009). "The Eighth-Century Revolution". *A Companion to Archaic Greece, December*, 64–80.
- (de) Polignac, F. (2000) [1980]. *Η γέννηση της αρχαίας ελληνικής πόλης* [(μτφρ. Νάσος Κυριαζόπουλος. Αθήνα, MIET.
- Small, D. B. (2019). "The Birth of the Cretan Polis: a case of restricted social evolution. A curious lack of institutional mobility in the Iron Age Aegean". *Πεπραγμένα Ιβ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Ηράκλειο, 21-25 Σεπτεμβρίου 2016, I*, 21–25.
- Σταϊνχάουερ, Γ. (2012). Άστυ και Χώρα στην Αττική από την Κλασική στην Ύστερη Ρωμαϊκή Εποχή. In Δ. Δρακούλης & Γ. Τσότσος (Eds.), *Ιστορική Γεωγραφία της Ελλάδος και της Ανατολικής Μεσογείου* (Πρώτη, pp. 47–66). Σταμούλη.

4. Επιγραφές της Αθηναϊκής Δημοκρατίας (Ι. Κρόλλη)

- Austin, R. M. 1938. *The Stoichedon Style in Greek Inscriptions*, Oxford & London.
- Figureira, T. (ed.) 2019. *Hegemonic Finances*, Swansea.
- Guarducci, M. 2008. *Ελληνική Επιγραφική*, μτφρ. Κ. Κουρεμένος, Αθήνα.
- Κουμανούδης, Στ. Ν. & Ματθαίου, Α. (επιμ.) 1986. *Αρχαίες ελληνικές επιγραφές*, Αθήνα.
- Λαγογιάννη-Γεωργαράκου, Μ. & Μπουραζέλης, Κ. (επιμ.) 2007. *ΕΛΟΞΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΤΩΙ ΔΗΜΩΙ: Η αθηναϊκή δημοκρατία μιλάει με τις επιγραφές της*, Αθήνα.
- Mack, W. 2015. *Proxeny and Polis. Institutional Networks in the Ancient Greek World*, Oxford.

- Liddel, P. 2010. 'Epigraphy, legislation and power within the Athenian Empire', *Bulletin of the Institute of Classical Studies* 53, 99-128.
- Meiggs, R. 1972. *The Athenian Empire*, Oxford.
- Meiggs, R. & Lewis, D. M. 1988. *A Selection of Greek Historical Inscriptions*, Oxford [2^η έκδοση].
- Meritt, B.D., Wade-Gery, H.T., McGregor, M. F. 1949. *The Athenian Tribute Lists (= ATL)*, 4 vols, Princeton.
- Meyer, E. A. 2021. 'Athenian inscriptions', στο J. Neils & D. K. Rogers (eds) *The Cambridge Companion to Ancient Athens*, Cambridge, 98-110.
- Osborne, R. & Rhodes, P.J. 2017. *Greek Historical Inscriptions 479-404 BC*, Oxford.
- Papazarkadas, N. 2005. *The Oxford Handbook of Greek Epigraphy*, Oxford.
- 2009. 'Epigraphy and the Athenian Empire: Reshuffling the chronological cards', στο J. Ma & R. Parker (eds) *Interpreting the Athenian Empire*, London, 67-88.
- Rhodes, P. & Osborne, R. 2003. *Greek Historical Inscriptions 404-323 BC*, Oxford.
- Tod, M. N. 1946-1948, *A Selection of Greek Historical Inscriptions*, 2 τόμοι.
- Woodhead, A. G. 1997. *The Athenian Agora, XVI. The Inscriptions*, Princeton.

5. Επιγραφικές μαρτυρίες για τα ομοσπονδιακά κράτη (Κ. Καλλιοντζής)

- Beck, Hans. *Polis und Koinon: Untersuchungen zur Geschichte und Struktur der griechischen Bundesstaaten im 4. Jahrhundert v. Chr.* Stuttgart: 1997.
- Beck, Hans, and Peter Funke, eds. *Federalism in Greek antiquity*. Cambridge 2015.
- Corsten, Thomas, *Vom Stamm zum Bund: Gründung und territoriale Organisation griechischer Bundesstaaten*. Munich 1999.
- Larsen, J. A. O., *Greek Federal States: their Institutions and History*. Oxford 1968.
- Mackil, E., *Creating a common polity : religion, economy, and politics in the making of the Greek koinon*, Berkeley 2013.
- McInerney, Jeremy.. *Polis and koinon: Federal government in Greece*. In *A companion to ancient Greek government*. Edited by Hans Beck, 466–479. Malden, MA: Wiley-Blackwell 2013.

6. Ο Ρωμαϊκός κόσμος μέσα από την επιστολογραφία (Γ. Ευαγγέλου)

- Αντωνιάδης, Θ. (2015), *Ανθολόγιο Ρωμαϊκής Ελεγείας*, Kallipos.
<https://hdl.handle.net/11419/4624>
- Γκαράνη, Μ. και Μαστρογιάννη, Α. (2023), *Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας*, Πρώτος Κατιλινιακός Λόγος, Kallipos
<https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-216>
- Καρακάση, Α., Σπυριδοπούλου, Μ. και Κοτελίδης, Γ. (2015), *Ιστορία και θεωρία των λογοτεχνικών γενών και ειδών*, Kallipos <https://hdl.handle.net/11419/1989>
- Καρκοπίνο, Ζερόμε (1990), *Η καθημερινή ζωή στη Ρώμη στο απόγειο της αυτοκρατορίας*, Παρασκευιώτης, Γ. Χ. (2023), *Βεργιλίου Bucolica ή Eclogae*, Kallipos.
<https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-247>
- Συκουτρής, Ι. (1988), *Αρχαία Επιστολογραφία*, μτφ. Δανήλ Ι. Ιακώβ, Αθήνα.
- Τρομάρας, Λ. (2015). *Ανθολογία λατινικού επιγράμματος*, Kallipos
<https://hdl.handle.net/11419/2003>
- Φυντίκογλου, Β. Α. (2023), *Π. Οβίδιος Νάσων*, Fasti, Kallipos
<https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-389>

7. Παραδείγματα εθνοαρχαιολογικής έρευνας (Α. Καπετάνιος)

- Black-Michaud, J. (1975). *Cohesive force: feud in the Mediterranean and the Middle East*, Oxford: Blackwell. Fabian, J. (1983). *Time and the Other*, New York: Columbia University Press.
- Godelier M. (1996). "Anthropologie sociale et histoire locale", σε *Πρακτικά Δ΄ Συνεδρίου Επτανησιακού Πολιτισμού*, Αθήνα, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, 439-456.
- Καραβίδας, Κ.Δ. 1931, *Αγροτικά*, Μελέτη Συγκριτική, Αθήνα, Εθνικό Τυπογραφείο.
- Mauss, M. (1966). *The gift*, London: Cohen & West

[Mauss, Marcel (1999). *Το Δώρο*. Αθήνα, Καστανιώτης
Νιτσιάκος, Β. (1990). “Μηχανισμοί εναλλακτικών κοινωνικών δομών: Κουμπαριά και πελατειακές σχέσεις στην αγροτική Ελλάδα”, *Θεωρία και Κοινωνία 2*: 121-130.
Νιτσιάκος, Β. (1993). *Παραδοσιακές κοινωνικές δομές*, Αθήνα: Οδυσσέας.
Πολάνυι, Κ. [1944] (2001) *Ο μεγάλος μετασχηματισμός: Οι πολιτικές και κοινωνικές απαρχές του καιρού μας*. Αθήνα, Νησίδες
Sahlins, M. [1972] (2004). *Stone Age Economics*, London: Routledge.

8. Βάσεις δεδομένων (Α. Σωτηροπούλου)

James Baker, "Preserving Your Research Data," *Programming Historian* 3 (2014),
<https://doi.org/10.46430/phen0039>. (ΤΗΠ 09/12/2023)

Kenneth M. Price “Edition, Project, Database, Archive, Thematic Research Collection: What's in a Name?”, *Digital Humanities Quarterly*, 2009, Volume 3 Number 3
<http://digitalhumanities.org:8081/dhq/vol/3/3/000053/000053.html> (ΤΗΠ 09/12/2023)

Δημητρούλια Τιτίκα, Γούτσος Διονύσης, Φραγκάκη Γεωργία, *Εισαγωγή στις ψηφιακές ανθρωπιστικές επιστήμες. Ένας πρακτικός οδηγός*, 2023, Εκδόσεις Καρδαμίτσα ISBN 9789603545699

<https://heuristnetwork.org/> (ΤΗΠ 09/12/2023)

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης – Υπηρεσίες <https://www.ekt.gr/el/services> (ΤΗΠ 09/12/2023)